

LISTING VA KORPORATIV BOSHQARUV MEXANIZMLARI ORQALI AKSIYADORLIK JAMIYATINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH

Xidirova Marg'uba Rustamovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

I.f.f.d., PhD, dotsent,

E-mail: m.xidirova@tsue.uz

Аннотация

Maqolada listing va korporativ boshqaruv mexanizmlari orqali aksiyadorlik jamiyatlarining raqobatbardoshligini oshirish masalalari o'rganildi. Tadqiqotda korporativ boshqaruv tizimining samaradorligi, shaffoflik darajasi va investorlar ishonchiga ta'siri tahlil qilindi. Listing jarayonining afzalliklari, jumladan kapital jalb qilish, aksiyalar likvidligini oshirish va bozor bahosini shakllantirish omillari asoslandi. Korporativ boshqaruvni takomillashtirish orqali investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish imkoniyatlari aniqlangan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, samarali boshqaruv tizimi va listing jarayonida ishtirok etish kompaniyalarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qilgan. Amaliy tavsiyalar boshqaruv sifatini oshirish va bozor raqobatbardoshligini kuchaytirishga yo'naltirilgan.

Калит so'zlar: listing, korporativ boshqaruv, aksiyadorlik jamiyati, raqobatbardoshlik, investitsiyalar, fond bozori, shaffoflik.

Аннотация

В статье исследованы механизмы повышения конкурентоспособности акционерных обществ через листинг и корпоративное управление. Проанализировано влияние эффективности корпоративного управления, уровня прозрачности и доверия инвесторов. Обоснованы преимущества листинга, включая привлечение капитала, повышение ликвидности акций и формирование рыночной стоимости. Также определены возможности повышения инвестиционной привлекательности за счет совершенствования корпоративного управления. Результаты показали, что эффективная система управления и участие в листинге способствуют укреплению финансовой устойчивости компаний. Разработаны практические рекомендации по повышению качества управления и конкурентоспособности на рынке.

Ключевые слова: листинг, корпоративное управление, акционерное общество, конкурентоспособность, инвестиции, фондовый рынок, прозрачность.

Abstract

The article examines mechanisms for enhancing the competitiveness of joint-stock companies through listing and corporate governance. The study analyzes the impact of governance efficiency, transparency, and investor confidence. The advantages of listing, including capital attraction, increased share liquidity, and market valuation, are substantiated. Opportunities for improving investment attractiveness through better corporate governance are identified. The results show that effective governance systems and participation in listing contribute to financial stability and market competitiveness. Practical recommendations are provided to improve

governance quality and strengthen competitive positions.

Keywords: listing, corporate governance, joint-stock company, competitiveness, investments, stock market, transparency.

KIRISH

Aksiyadorlik jamiyatlarining investitsiyaviy jozibadorligini oshirish va xorijiy strategik investorlarni jalb etish orqali milliy iqtisodiyotning yuqori sur'atlarini ta'minlash korporativ boshqaruv sifati va samaradorligini oshirishga e'tiborning kuchayishiga olib keldi. Ayni paytda mamlakatimizda aksiyadorlik jamiyati faoliyati xorijiy investorlar ishtirokini taqozo etayotganligi sababli, korporativ boshqaruvning zamonaviy usullarini joriy etish, xalqaro standartlar talablari asosida moliyaviy hisobotlarni tayyorlash, boshqaruv samaradorligini ta'minlash va nazorat qilish, boshqaruv tizimini to'g'ri shakllantirish muhim ahamiyatga ega.

Investitsiyalar iqtisodiyotni rivojlantirishning zarur sharti bo'lib, asosan moddiy ishlab chiqarish va ijtimoiy sohalardagi ustuvor loyihalarni amalga oshirishga yo'naltiriladi. Yangi texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etish, mamlakatimiz iqtisodiyoti salohiyatini yuksaltirish, jahon bozorida raqobatbardoshligini mustahkamlash, ilg'or boshqaruv tajribasini joriy etishda xorijiy sarmoyalarni jalb etish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Korporativ boshqaruv va listing mexanizmlarining aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatidagi o'rnini iqtisodiy adabiyotlarda keng yoritilgan. Xalqaro tadqiqotlarda korporativ boshqaruv samaradorligi kompaniyalarning moliyaviy barqarorligi va investitsiyaviy jozibadorligining muhim omili sifatida e'tirof etiladi. Jumladan, OECD tomonidan ishlab chiqilgan korporativ boshqaruv tamoyillarida shaffoflik, hisobdorlik va aksiyadorlar huquqlarini himoya qilish kompaniyalar rivojlanishining asosiy mezonlari sifatida belgilangan [5].

Bob Trickerning ilmiy ishlarida korporativ boshqaruv tizimi strategik qarorlar qabul qilish, risklarni boshqarish va kompaniya qiymatini oshirish bilan uzviy bog'liqligi asoslab berilgan [6]. Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlarda korporativ boshqaruvning rivojlanishi kompaniyalarning fond bozorida faol ishtirokini ta'minlashi va listing jarayonlarida muvaffaqiyatga erishishiga xizmat qilishi ta'kidlanadi.

Milliy iqtisodiy adabiyotlarda ham korporativ boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish masalalari muhim o'rin egallaydi. D. Suyunov tadqiqotlarida korporativ boshqaruv tizimini joriy etish orqali korxonalar faoliyatining samaradorligini oshirish va investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlari yoritilgan [2]. N. Rasulov tomonidan olib borilgan izlanishlarda milliy va xalqaro tajribalar asosida korporativ boshqaruv amaliyotini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilingan [3].

Zamonaviy darslik va o'quv qo'llanmalarda korporativ boshqaruvni tashkil etishning institutsional asoslari, aksiyadorlar bilan munosabatlar va boshqaruv organlari faoliyatining samaradorligini oshirish masalalari tizimli yondashuv asosida

bayon etilgan [4; 7]. Ushbu tadqiqotlar korporativ boshqaruv va listing jarayonlarining oʻzaro bogʻliqligini koʻrsatib, kompaniyalarning bozor qiymatini oshirishda muhim nazariy asos boʻlib xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili shuni koʻrsatadiki, korporativ boshqaruv va listing mexanizmlarini uygʻun holda qoʻllash aksiyadorlik jamiyatlarining raqobatbardoshligini oshirish, moliyaviy resurslarni jalb qilish va uzoq muddatli barqaror rivojlanishni taʼminlashda muhim omil hisoblanadi.

METODOLOGIYA

Metodologiya tadqiqot maqsadiga muvofiq holda tizimli va kompleks yondashuv asosida shakllantirildi. Unda ilmiy abstraksiyalash, induksiya va deduksiya usullari orqali korporativ boshqaruv va listing tushunchalarining nazariy asoslari umumlashtirildi. Qiyosiy tahlil yordamida milliy va xalqaro tajribalar oʻrganilib, ularning aksiyadorlik jamiyatlari raqobatbardoshligiga taʼsiri baholandi. Statistik tahlil usuli orqali korxonalar faoliyat koʻrsatkichlari va investitsiyaviy jozibadorlik oʻrtasidagi bogʻliqlik aniqlandi. Tizimli tahlil korporativ boshqaruv mexanizmlarining oʻzaro aloqador elementlarini aniqlash imkonini berdi. Shuningdek, mantiqiy umumlashtirish asosida ilmiy xulosalar shakllantirildi. Tadqiqotda normativ-huquqiy hujjatlar, ilmiy adabiyotlar va amaliy maʼlumotlar manba sifatida qoʻllanildi. Mazkur metodologiya orqali listing va korporativ boshqaruv mexanizmlarining samaradorligi kompleks baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ayni vaqtda mamlakatimiz bosib oʻtgan taraqqiyot yoʻlining chuqur tahlili, bugungi kunda jahon bozori konyunkturasi keskin oʻzgarib, globallashuv sharoitida raqobat tobora kuchayib borayotgani davlatimizni yanada barqaror va jadal surʼatlar bilan rivojlantirish uchun mutlaqo yangicha yondashuv hamda tamoyillarni ishlab chiqish va roʻyobga chiqarishni taqozo etmoqda. Bugungi kunda samarali korporativ boshqaruv tizimi investitsion qarorlar qabul qilishda hal qiluvchi omil sifatida qaralmoqda va shu jihat sabab korporativ boshqaruv tizimi mavjud boʻlmagan kompaniya raqobatbardosh va investitsion jozibador boʻlish uchun bozorning toʻliq ishtirokchisiga aylanish imkoniyatiga ega emas. Oʻzbekiston Respublikasi Korporativ boshqaruv kodeksiga koʻra, Korporativ boshqaruv - bu aksiyadorlik jamiyati ijroiya organi, uning kuzatuv kengashi, aksiyadorlari, mehnat jamoasi vakillari va boshqa manfaatdor tomonlar, jumladan kreditorlarning manfaatlarining muvozanatiga erishish maqsadida, AJ faoliyatini samarali tashkil etish, modernizatsiyalash, ishlab chiqarish quvvatlarini texnik va texnologik qayta qurollantirish, raqobatbardosh mahsulotni ishlab chiqarish va uni tashqi bozorlarga eksport qilishni taʼminlashga qaratilgan oʻzaro munosabatlar tizimidir.

Kompaniyaning kapitalni jalb qilishdan tashqari birjada roʻyxatga olishni tanlashi mumkin boʻlgan koʻplab sabablar mavjud oʻz ichiga oladi:

Kelajakda kapital bozorlariga kirish uchun - kapital bozorlari tayyor shaklni taklif qiladi kompaniyalarni moliyalashtirish, ularga oʻsish va kengaytirish rejalarini amalga oshirishga yoki ularni moliyalashtirishga imkon beradi aylanma mablagʻlarni yanada

qulayroq qilish;

Aksiyalar narxini aniqlash uchun - listing kompaniya aksiyalarini rasmiy aksiyada savdo qilish imkonini beradi bozor talab va taklif kuchlari tomonidan belgilanadigan narx bilan almashish. Bu imkon beradi kompaniya uchun belgilangan bozor bahosini yaratish;

Jamiyatga oshkoralikni va oshkor qilishni oshirish - kompaniya ro'yxatga kiritilganda, unga bo'ysunadi tartibga solish va shuning uchun ba'zi foydali ma'lumotlarni oshkor qilish talab qilinadi davlat investitsiyalari;

Korporativ boshqaruv amaliyotini takomillashtirish uchun - listing kompaniyalari rioya qilishlari kutilmoqda qonun hujjatlarida belgilangan korporativ boshqaruv amaliyoti;

Kompaniyaning obro'sini oshirish uchun - listing kompaniyalari odatda jamoatchilik tomonidan yaxshi tanilgan va regulyatorning jiddiy sinovlaridan o'tib, yanada shaffof va ishonchli deb qaraldi. Bu xizmat qiladi kompaniyaga bo'lgan ishonchni oshirish va u mumkin bo'lgan ko'plab imkoniyatlar eshiklarini ochish kashf qilish;

Mavjud aksiyadorlarning aksiyalarining likvidligini ta'minlash - jamiyat aksiyalari ro'yxatga olingandan keyin birja, aksiyadorlar o'z aksiyalarini investitsiya qiluvchi jamoatchilikka o'z xohishiga ko'ra chiqish yo'liga ega kapital bozorlari.

Qimmatli qog'ozlarni listingga qo'yish investorlar uchun imtiyozlardan tashqari, butun iqtisodiyotga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Fond birjasiga qo'shilgan kompaniyalar qo'shimcha moliyalashtirish manbalaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lib, ularning faoliyatini kengaytirish, yangi ish o'rinlari yaratish va bozorda raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Bu jarayon iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi va umumiy moliyaviy barqarorlikni yaxshilashga yordam beradi.

Umuman olganda, fond birjalaridagi listing turlari qimmatli qog'ozlarni muvaffaqiyatli joylashtirish va savdo likvidligini ta'minlash uchun bajarilishi kerak bo'lgan o'ziga xos xususiyatlarga va talablarga ega.

Listingning afzalliklaridan biri kompaniyaning bozordagi umumiy ko'rinishini oshirishdir. Bu ko'proq potentsial investorlarni jalb qilishi va kompaniyaga ishonchni oshirishi mumkin. Listing orqali kompaniya qo'shimcha moliyalashtirish manbalariga ega bo'ladi va o'zining strategik rejalarini amalga oshirishi mumkin.

Biroq, listingning kamchiliklaridan biri bozorda raqobatning kuchayishi bo'lishi mumkin, bu esa kompaniyaning qimmatli qog'ozlari narxiga ta'sir qilishi mumkin. Bundan tashqari, listing jarayoni qo'shimcha yuridik va moliyaviy xarajatlarni talab qiladi, bu esa kichikroq kompaniyalar uchun zarur bo'lishi mumkin.

Qimmatli qog'ozlari birja bozorida ro'yxatga olinishi uchun kompaniyalar ma'lum talablarga javob berishi kerak. Ushbu mezonlar birja va investorlarga kompaniyaning ishonchliligi va barqarorligi darajasini, shuningdek, davlat moliyalashtirishga tayyorligini baholash imkonini beradi. Birjaga kirgan kompaniyalar qo'shimcha moliyalashtirish manbalaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lib, bu ularning faoliyatini kengaytirish, yangi ish o'rinlari yaratish va bozorda

raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Bu jarayon iqtisodiy o‘shishni rag‘batlantiradi va umumiy moliyaviy barqarorlikni yaxshilaydi.

1-jadval.

Aksiyadorlik kompaniyalarini listinglash uchun talablar¹

Talablar	Mazmuni
Moliyaviy barqarorlik	Kompaniya barqaror moliyaviy bazaga, shaffof hisobotlarga va moliyaviy ko‘rsatkichlarga ega bo‘lishi kerak
Aktivlarning yetarli miqdori	Qarz majburiyatlarining aylanishi va qaytarilishini ta‘minlash uchun kompaniya yetarli mablag‘ga ega bo‘lishi kerak
Ma‘lumotlarga to‘siqsiz kirish	Kompaniya muntazam ravishda bozorni asosiy voqealar, taklif qilingan rejalar va rivojlanish strategiyalari haqida ma‘lumot bilan ta‘minlashi kerak.
Qonuniy muvofiqlik	Kompaniya birja qonunlari va standartlariga muvofiq ish olib borishi va o‘z faoliyatida halollik va shaffoflikni ta‘minlashi kerak.

Ushbu va boshqa talablarga rioya qilish korxonalarini birja savdolari uchun mavjud bo‘lgan qimmatli qog‘ozlar ro‘yxatiga kiritish imkonini beradi, bu esa ularga investitsiyalarni jalb qilish, o‘z faoliyatini kengaytirish va bozordagi qiymatini oshirish imkonini beradi.

Listing jarayoni bosqichlari:

Hujjatlarni tayyorlash. Kompaniya birjaga barcha zarur hujjatlarni, shu jumladan moliyaviy hisobot, nizom, auditorlik xulosasi va boshqalarni taqdim etishi shart.

Shartnomani imzolash. Hujjatlarni topshirgandan so‘ng, kompaniya birja bilan aksiyalarni joylashtirish va listingni o‘tkazish bo‘yicha shartnoma tuzadi.

Arizani ko‘rib chiqish. Birja taqdim etilgan hujjatlarni tahlil qiladi va kompaniyaning listingga yondashuvi to‘g‘risida qaror qabul qiladi.

Rasmiy e‘lon. Ijobiy qaror qabul qilingandan so‘ng, birja kompaniya aksiyalarini o‘z bozoriga joylashtirishni rasman e‘lon qiladi.

Savdo boshlanishi. E‘londan so‘ng kompaniya aksiyalari savdoni boshlaydi va investorlar ularni ochiq bozorda sotib olishlari mumkin.

Investorlar muvaffaqiyatli kompaniyalarning qimmatli qog‘ozlariga egalik qilish imkoniyatiga ega, bu ularga o‘z portfelini diversifikatsiya qilish va investitsiya risklarini kamaytirishga yordam beradi. Qimmatli qog‘ozlarni listingga qo‘yish investorlar uchun imtiyozlardan tashqari, butun iqtisodiyotga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Aksiyadorlik jamiyatlarining raqobatbardoshligini oshirish va korporativ boshqaruvni takomillashtirishga qaratilgan quyidagi asosiy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilishi mumkin:

Korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish. Shaffoflikni oshirish: Korporativ boshqaruvda shaffoflikni ta‘minlash uchun yillik hisobotlarda batafsil moliyaviy va boshqaruv ko‘rsatkichlarini e‘lon qilish. Boshqaruv kengashining

¹ <https://skyeng.ru/magazine/wiki/it-industriya/chto-takoe-listing/>

faoliyati to'g'risida ochiq ma'lumotlarni taqdim etish. Aksiyadorlar manfaatlarini himoya qilish: Aksiyadorlarning yig'ilishlarida qarorlar qabul qilish jarayonlarida ularning ishtirokini kengaytirish. Dividend siyosatini barqarorlashtirish va aksiyadorlar uchun investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish.

Boshqaruv organlarining malakasini oshirish: Rahbarlar va boshqaruv xodimlari uchun korporativ boshqaruv va strategik menejment bo'yicha muntazam treninglar tashkil qilish.

Raqobatbardoshlikni oshirish strategiyalari. Innovatsiyalarni joriy qilish: Yangi texnologiyalar va innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish va joriy qilish orqali korxonaning raqobatbardoshligini oshirish. Ilg'or xalqaro tajribalarga asoslangan texnologik yangilanishlarni amalga oshirish. Mahsulot va xizmat sifatini yaxshilash: Mahsulot va xizmatlar sifati ustidan qat'iy nazoratni kuchaytirish. Bozor talablari va iste'molchilar ehtiyojlariga mos ravishda yangi mahsulotlarni ishlab chiqish. Marketing va brendingni rivojlantirish: Mahsulot va xizmatlarni reklama qilish, yangi bozor segmentlarini o'zlashtirish uchun strategik marketing dasturlarini ishlab chiqish. Aksiyadorlik jamiyatlari uchun mustahkam brend yaratish.

Kelib chiqishi mumkin bo'lgan kelgusi tadqiqotlar uchun takliflar.

Kengaytirilgan geografik hududda tadqiqot o'tkazish: Tadqiqotni xalqaro miqyosda kengaytirish, turli mintaqalardagi aksiyadorlik jamiyatlarining boshqaruv mexanizmlarini solishtirish. Bu, jamiyatlarning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy farqlarini hisobga olish orqali yanada aniqroq va jahon miqyosida amaliy qo'llaniladigan tavsiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Xalqaro tajribalar bilan solishtirish: Turli yirik xalqaro kompaniyalarning boshqaruv mexanizmlarini tahlil qilish va ularning raqobatbardoshlikni oshirishdagi muvaffaqiyatlarini o'rganish. Bu, global miqyosda innovatsion boshqaruv yondoshuvlarini joriy etish va amalga oshirish bo'yicha ilmiy tadqiqotlarni kengaytirishga imkon yaratadi.

Qaror qabul qilishda sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlilini qo'llash: Korporativ boshqaruv tizimlarida sun'iy intellekt va katta ma'lumotlardan (Big Data) foydalanishning samaradorligini o'rganish. Bu texnologiyalar korporativ boshqaruvda raqobatbardoshlikni oshirishda qanday rol o'ynashi mumkinligini o'rganish tadqiqotga qo'shimcha ahamiyat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Qonuni №233-I "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida (yangi tahriri)", 1996-yil 26-aprel. Yangi tahriri O'zbekiston Respublikasi 2014-yil 6-may O'RQ-370-son "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish haqida"gi Qonuni <https://lex.uz/docs/-2382409>

2. Suyunov D. Korporativ boshqaruv mexanizmi: muammo va yechimlar. Monografiya. - T.: Akademiya, 2007. - 319b.

3. Rasulov N. Korporativ boshqaruv amaliyoti: milliy va xalqaro tajriba//Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali.№2, mart-

aprel. 2015.

4. Urinov B., Kenjayeva U. Korporativ boshqaruv.: Darslik. - T.: OOO “DIADEMA NUR SERVIS”, 2024. 405 b.

5. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) (2015). G20/OECD Principles of Corporate Governance.

6. Bob Tricker “ Corporate Governance Principles, policies and practices” Fifth Edition 2025. 680 p.

7. M.R. Xidirova, “Korporativ strategiyalar”. O‘quv qo‘llanma. - T.: “Zamon poligraf” nashriyoti, 2024-yil, 164 bet. (Ushbu darslik universitet ARMda bosma va PDF variantda mavjud).

8. <https://www.norma.uz>

9. <https://www.soliq.uz>

10. <https://www.wikipedia.org/>

11. <https://www.mygov.uz>

12. https://uzse.uz/executions/top10_listing.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhih:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-yil, aprel, 4-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Bot:

[@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlataro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**